

ЗВ'ЯЗОК РІВНЯ НЕЙРОТИЗМУ З АДАПТИВНІСТЮ ОХОРОННИКІВ

Людина майже весь час взаємодіє із соціальним оточенням, потрапляє у нові неочікувані ситуації та перебуває під впливом стресу через необхідність приймати рішення. Розбіжності у поведінці людей під час виникнення подібних змін можна пояснити різними рівнями адаптивних здібностей. У психології проблематикою адаптивності займалися такі відомі предствники галузі психології, як Б. Ананьєв, О. Леонтєв, С. Рубінштейн, Л. Виготський, О. Маклаков, Г. Айзенк, Б. Скіннер, Е. Еріксон, та інші.

Велику частину свого життя людина приділяє роботі, а у сучасних умовах, навіть починаючи зі студентського віку. На нашу думку, адаптивні здібності допомагають працівникам ефективно виконувати свою роботу, запобігають виникненню емоційно-го вигорання, створюють усі умови для реалізації свого потенціалу у професійному середовищі. Однак є коло професій, серед яких виокремлюють роботу охоронника, де вимагаються високі показники адаптивності у співробітників.

У психологічній літературі поняття «адаптивність» розуміють, як вміння пристосуватися до мінливих обставин. Адаптивність – це така риса особистості, що характеризує ступінь здатності особи реалізовувати адаптаційні перебудови під час появи нестандартної ситуації [1], [2], з чим може зустрітись сучасна людина повсякчас, в тому числі й на роботі.

Узагальнюючи сучасні теоретичні та емпіричні дослідження, при високому рівні адаптивності, ми орієнтуємося на такі особистісні характеристики особистості: швидкість визначення власної стратегії поведінки у нових обставинах при збереженні якісного рівня працездатності. Працівники з високим рівнем адаптивності характеризуються високою емоційною стійкістю, а також здатністю адекватно реагувати на зміни середовища. На рівень адаптивності людини можуть впливати індивідуально-типологічні особливості, тому для дослідження був обраний показник нейротизму.

У словнику «Психологія: ідея, вчення, труди поняття» під авторством І. Кондакова, поняття «нейротизм» розглядається як риса характеру, що характеризує людину як тривожну, емоційно нестійку і занепокоєну. Такі особистості можуть бути знервованими і у звичайних, буденних ситуаціях. Натомість людина з низьким рівнем нейротизму має високу нервову-психічну стійкість [3], що є дуже важливою вимогою до деяких професій, до таких належить професія – охоронник. Саме тому для теоретичного та емпіричного дослідження рівнів нейротизму та адаптивності були обрані охоронники.

В емпіричній частині нашого дослідження були використані такі психодіагностичні методики: «Тест-опитувальник ЕРІ» Айзенка (в адаптації Шмельова); «Багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність»» А. Маклакова і С. Чермяніна; «Методика діагностики соціально-психологічної адаптації» Роджерс–Даймонд.

Вибірку склали 38 охоронників (100% осіб) торговельних мереж «Велика

Кишеня» та «Еко-маркет» (м. Київ), які із цікавістю та задоволенням брали участь у нашому дослідженні, що відобразилось у правдивих відповідях досліджуваних.

На основі аналізу результатів за шкалою нейротизму, отриманих за допомогою методики «Тест-опитувальник ЕРІ» Айзенка (в адаптації Шмельова) було виявлено, що 29% досліджуваних мають низький рівень нейротизму, 24% респондентів виявилися нормостеніками (сильні та життєздатні особистості) та 47% осіб – з високим рівнем нейротизму. Це означає, що майже половина досліджуваних характеризується підвищеним рівнем тривожності, нестійкістю у стресових ситуаціях. Представники цього типу дуже емоційні та чутливі до зовнішніх подразників.

За показником адаптивності за методиками – «Багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність»» А. Маклакова і С. Чермяніна та «Методика діагностики соціально-психологічної адаптації» Роджерс–Даймонд, більша частина досліджуваної вибірки має гарні показники за шкалами обох методик, що свідчить про високу адаптивність. Це означає, що охоронці, які брали участь у нашому дослідженні легко адаптуються, вмюють мобілізуватися відповідно до нових умов та адекватно орієнтуються в неоднозначних ситуаціях.

Для більш якісного аналізу отриманих даних нашого емпіричного дослідження ми застосували математичні методи статистики для порівняння середніх даних. Для цього, респонденти були поділені на дві групи: групу 1 склали особи з високим рівнем нейротизму, група 2 – це особи з низьким рівнем нейротизму.

Відмінність є статистично значущою ($p \leq 0,05$) за обома шкалами пов'язаними з адаптивними здібностями, а саме – «особистісний адаптаційний потенціал» (за методикою «Багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність»» А. Маклакова і С. Чермяніна) та «адаптивність» (за методикою «Методика діагностики соціально-психологічної адаптації» Роджерс–Даймонд). Це свідчить про те, що вищими показниками за шкалою адаптивності характеризуються ті охоронники, які мають низький рівень нейротизму.

Отже, можна зробити висновок, що поєднання емоційної стійкості на високому рівні (на відміну, від нейротизму) з низьким рівнем тривожності у охоронників, які брали участь у нашому дослідженні, допомагає їм легко адаптуватися до нових умов діяльності та без великих зусиль зорієнтуватися у непередбачуваних ситуаціях. Як професіонали своєї праці, вони готові до змін умов зовнішнього середовища та адекватно реагувати на них.

В той же час, охоронники, які показали інші результати дослідження, зокрема, високий рівень нейротизму, мають іншу реакцію на подразники середовища. Вони більш повільно відповідають адекватним реагуванням на новий подразник, крім того вони можуть піддаватися своїм емоціям. Замість раціонального підходу до непередбачуваної ситуації у них може виникати паніка. Така реакція може значно перешкоджати діяльності особистості, проте вона не обов'язково може бути хронічною, а проявлятися лише час від часу, і це повинно бути враховано спеціалістами відділу кадрів та керівництвом охоронних компаній. Таким чином, нами був доведений на теоретичному та емпіричному рівнях зв'язок між нейротизмом та адаптивними здібностями особистості.

Результати нашого дослідження є важливими й актуальними, як для практичних психологів, працівників відділу кадрів, так й для керівників охоронних структур. Оскільки у сучасних агресивних умовах, професія охоронника є дуже затребуваною, а при прийомі на роботу нехтують дослідженням означених феноменів

– рівнів нейротизму та адаптивності. Тому наше дослідження є перспективним та має подальше продовження.

Список літератури

1. Вайнер Э., Кастионин С. Краткий энциклопедический словарь: Адаптивная физическая культура / Э Вайнер., С Кастионин. – М.: Наука, 2003. – 144 с.
2. Жмуров В. Большая энциклопедия по психиатрии [2-е изд.] / В. Жмуров. – М.: Джан-гар, 2012. – 864 с.
3. Кондаков И. Психология: идея, ученые, труды [Электронный ресурс] / И. Кондаков // Рос. акад. образования; Центральн. региональн. отд-ние. – М., 1999. Режим доступа: <http://psi.webzone.ru/>

Науковий керівник: Лич О. М., канд. психол. наук, доцент